

SALEZIJANSKI POVIJESNI INSTITUT

SALEZIJANSKI IZVORI

1. DON BOSCO I NJEGOVO DJELO

Antologijska zbirka

Naslov izvornika:

Istituto Storico Salesiano

FONTI SALESIANE

1. DON BOSCO E LA SUA OPERA

Raccolta antologica

A cura di: Francesco Motto, José Manuel Prellezo, Aldo Giraudò

© 2014 by LAS – Libreria Ateneo Salesiano

Piazza dell'Ateneo Salesiano 1, 00139 ROMA

ISBN 978-88-213-0885-7

© 2024. Hrvatsko izdanje

SALEZIJANSKI IZVORI

1. DON BOSCO I NJEGOVO DJELO

Antologijska zbirka

Nakladnik:

HRVATSKA SALEZIJANSKA PROVINCIJA

Sv. Ivana Bosca

Omiška 8, Zagreb

www.donbosco.hr

Sunakladnik:

SALESIANA d. o. o.

Omiška 8, Zagreb

www.salesiana.hr

Za nakladnika: Tihomir Šutalo

Za sunakladnika: Mihovil Kurkut

Urednik: Matija Janeš

Prijevod: Ivan Marijanović, Anto Stojić, Mirna Čudić, Niko Šošić

Lektura: Dario Budimir, Vlatka Biščan, Zrinka Perković Dodig, Viktorija Lijović

Korektura: Ivana Rimac, Matija Lučić

Prijelom: Salesiana d. o. o.

Tisak: Og grafika d. o. o., Jastrebarsko

ISBN 978-953-8004-13-1 (Hrvatska salezijanska provincija)

ISBN 978-953-205-277-0 (Salesiana)

SALEZIJANSKI POVIJESNI INSTITUT

SALEZIJANSKI IZVORI

1. DON BOSCO I NJEGOVO DJELO

Antologijska zbirka

ZAGREB 2024.

sveti Ivan Bosco
(1815. – 1888.)

PREDGOVOR VRHOVNOGA POGLAVARA

Na početku proslave dvjestote obljetnice don Boscova rođenja i na završetku moje službe kao vrhovnoga poglavara, osobito sam zadovoljan što je došlo do objavljivanja ovoga tako željkovana i tako nužna djela. To je prvi svezak *Salezijanskih izvora* koji je naslovljen *Don Bosco i njegovo djelo. Antologijska zbirka*.

U zadaći koju je zadao cijeloj Družbi da se »ponovno krene od don Bosca«, 26. Opći sabor tražio je od vrhovnoga poglavara da se pobrine za »pripremu i objavljivanje zbirke glavnih salezijanskih izvora«. Sada, s ovim objavljivanjem, imamo moćno sredstvo koje nam omogućuje produbiti salezijansku karizmatiku prepoznatljivost. Ako se ne poznaju izvori iz kojih on izravno govori, doista se ne može ponovno rastumačiti don Bosca, oživjeti njegove intuitivne, odgojne i pastoralne odabire i živjeti njegovu duhovnost.

Prije dvije godine povjerio sam zadaću ostvarenja smjernica Općega sabora Salezijanskomu povijesnom zavodu koji prema svojem statutu ima i zadaću objavljivati naše izvore u kritičkome izdanju. Vrlo sam zahvalan članovima Povijesnoga zavoda da su u ustrajnu radu, pod vodstvom svojega ravnatelja don Josúa Manuela Prella, taj posao priveli kraju u predviđenu vremenu.

Ovaj svezak povijesnih izvora ima nekoliko dijelova: spisi i isprave o životu don Bosca i povijesti njegova djela, don Boscovi spisi o odgoju i školi, don Boscovi spisi o duhovnome životu. Kako smo naučili tijekom trogodišnje pripreme za obljetnicu 200. godišnjice rođenja, to je trostruk način da se izravno i povijesno približimo don Boscu i njegovu djelu, njegovu odgoju i duhovnosti. Četvrti dio sveska obuhvaća pak biografske i autobiografske spise, u kojima se spomenuti povijesni, odgojni i duhovni vidovi često prožimaju i međusobno obogaćuju postajući tako nerazdvojnima.

Prema nacrtu Povijesnoga zavoda ovo je prvi svezak *Salezijanskih izvora*, tj. onaj koji se odnosi na don Bosca i njegovo djelo. Možemo očekivati objavljivanje i drugih izvora koji će vjerojatno pratiti živote don Boscovih nasljednika. Bit će nam osobito drago zbog toga daljnjeg rada.

Ovo se djelo, u talijanskome izdanju i na jezicima na koje će biti prevedeno, povjerava svakomu salezijancu. Svatko bi od nas, od samoga početka formacije, morao imati osobni primjerak. To je neophodan vodič za poznavanje don Bosca te stoga ljubavi prema našem dragom ocu, njegova nasljedovanja i zazivanja. Nema li ljubavi, nema ni želje za poznavanjem, ali bez poznavanja ne može se rasti u ljubavi. Gorljiva mi je želja da se ovi salezijanski izvori ozbiljno i sustavno proučavaju tijekom naše početne formacije.

S osobitim mi je zadovoljstvom napomenuti da se ovih godina u Družbi razvio *osjećaj za povijesno*, porasla je povijesna kultura i želja za povijesnim produbljanjem. Tomu su pridonijele 150. godišnjica utemeljenja Družbe, stogodišnjica don Ruine smrti i trogodišnja priprava za proslavu 200. obljetnice don Boscova rođenja. Nadalje, poticaj tom procesu bilo je širenje povijesnih studija, prevedenih na mnoge jezike, obnova salezijanskih studija u početnoj formaciji, razni poticaji na područnim razinama, rad samoga Salezijanskoga povijesnog zavoda te osposobljavanje stručnjaka u salezijanskim studijima na Institutu duhovnosti Teološkoga fakulteta Salezijanskoga papinskog sveučilišta. Želja mi je da se provincije još više posvete osposobljavanju istraživača salezijanske baštine.

Ovaj se svezak salezijanskih izvora o don Boscu i njegovu djelu povjerava salezijanskoj obitelji, don Boscovim prijateljima, štovateljima salezijanskoga djela, mladima, laicima koji dijele don Boscov duh i poslanje, obiteljima. Svi oni mogu zahvatiti na svježim izvorima salezijanske karizme, dara Duha Svetoga salezijancima i cijeloj Crkvi. Svi se oni mogu nadahnjivati don Boscovim odgojem i duhovnosti. Ta će zbirka i istraživačima olakšati navođenje i pozivanje na jedinstven tekst izvora.

Neka Gospodin nagradi napor onih koji su se latili ovoga djela, najljepši plodovi toga rada bit će veća zahvalnost i divljenje prema don Boscu, nadahnuće na njegovu zalaganju u evangelizaciji mladih, želja za svetošću, apostolska zvanja u salezijanskoj obitelji. Stoga želim ovomu djelu svekoliko širenje i prijevod na mnogobrojne svjetske jezike.

Marija Pomoćnica i don Bosco neka blagoslove ovo djelo! Uzdamo se u njihov govor i neka donese bogate plodove koje svi želimo i nadamo im se.

don Pascual Chávez Villanueva
vrhovni poglavar

U Rimu 16. kolovoza 2013.
na godišnjicu don Boscova rođenja

PREDGOVOR HRVATSKOMU IZDANJU

Zbirka odabranih tekstova *Salezijanski izvori* temeljna je knjiga za upoznavanje don Bosca i njegova djela, salezijanske karizme utjelovljene u složene društveno-političke i crkvene prilike. Donosi 309 spisa koji zrcale don Boscovu povijest, odgoj i duhovnost. Tekstovi su različita opsega, značenja i književnih vrsta: od »teorijskih« rasprava, »zakonodavnih« propisa (konstitucija i raznih pravilnika), do odgojnih, pastoralnih, duhovnih, čak alegorijskih i fantazijsko-proročanskih vrsta (»snovi« i »viđenja«) pa sve do pojedinih osobnih usmjeravanja pojedinaca i zajednica da bi upoznali i ostvarili svoj poziv i poslanje.

U knjizi su spisi iz don Boscova života i djelovanja: od prvih crtica iz života, nastanka i razvoja oratorija u Valdoccu, kao ogledne salezijanske odgojno-obrazovne, pastoralne i duhovne ustanove za napuštene i ugrožene dječake i mlade, sve do razvoja i brza širenja don Boscovih ustanova u Italiji, Europi i Latinskoj Americi. Dakle, od torinskih trgova preplavljenih napuštenim dječacima i mladima koji su tražili osnovna sredstva za preživljavanje, do misijskoga prosvjetiteljskoga odgojno-pastoralnog djelovanja. Don Bosco im pruža kruh, krov i knjigu, kao nužna sredstva, ne samo za preživljavanje, nego i za potpuno ostvarenje cjelovite osobnosti, sve do svetosti kao konačna ispunjenja života i spasenja u Kristu. Djelo daje vjeran prikaz unutarnjega života i razvoja nove Družbe, omogućuje prepoznavanje njezine karizme u Crkvi i društvenoj zajednici, osobito u vidu povezanosti i suradnje za »spas siromašne mladeži«.

U taj su pothvat uključeni mnogobrojni: od pape i vatikanskih dostojanstvenika, kralja i njegove obitelji, vlade i ministara, raznih privatnih i javnih dobrotvornih društava do mnogih istaknutih i nepoznatih pojedinaca, osjetljivih za potrebe najosjetljivijega dijela društva – mladih, koji su surađivali s don Boscom kao začetnikom širokoga pokreta djelotvorne kršćanske ljubavi.

Knjiga u hrvatskom prijevodu ima 1380 stranica, tekst je popraćen kritičkim bilješkama, temeljnom bibliografijom i tematskim kazalom. Djelo je priredio Salezijanski povijesni zavod (Francesco Motto, José Manuel Prelezo i Aldo Giraudo), a na talijanskom objavila izdavačka kuća LAS, Salezijanskoga papinskog sveučilišta u Rimu 2014.

Prijevod ove knjige priredili su: Ivan Marijanović: uvodnu studiju (str. 11-60), prvi i drugi dio (str. 1-407), Anto Stojić (str. 409-770 i 913-946), Mirna Čudić (str. 771-912 i 1005-1184) i Niko Šošić (str. 947-1004). Spis br. 309, »Uspomene iz Oratorija« (str. 1185-1319), nedavno je objavljen u izdanju Salesiane kao zasebna knjiga s brojnim bilješkama. Taj je prijevod uzet kao predložak teksta koji se ovdje objavljuje, uz neke zahvate zahvaljujući »brižljivoj usporedbi s izvornim rukopisima« (usp. bilj. br. 5, str. 1187). Budući da je ovo djelo prevodilo više osoba, valjalo je ujednačiti nazivlje. To su učinili Ivan Marijanović, Josip Krpić i Matija Janeš.

Valja napomenuti kako izvornik katkad ostavlja neprevedene latinske izraze ili izrjeke koje don Bosco u duhu svojega vremena voli rabiti, a u hrvatskome izdanju ti su latinski tekstovi i prevedeni. Nadalje, u izvorniku se ne donose uvijek biblijski navodi, ili se navode prema onodobnim izvorima, a na hrvatskome se donose u suvremenome prijevodu, gdje god je bilo moguće prepoznati biblijski sadržaj i izraz.

Ova knjiga, zbog svoje izvornosti i bogatstva, može i valja biti bliskim i dragim priručnikom svim salezijancima i promicateljima salezijanskoga djela koji se zanimaju za odgoj i pastoral mladih, za ozbiljno proučavanje don Bosca i njegove karizme, za osobno razmatranje i molitvu te za prepoznavanje don Boscovih karizmatičkih nadahnuća i znakova u našem vremenu. Neka drugovanje s ovom »dobrom knjigom«, kakvu je don Bosco potpunoma preporučivao, svima donese radost u čitanju i bogate plodove u životu i radu.

don Tihomir Šutalo
provincijal

U Zagrebu 24. siječnja 2024.
na blagdan sv. Franje Saleškoga

UVOD

Francesco Motto – José Manuel Prellezo – Aldo Giraud

Sveti Ivan Bosco (1815. – 1888.) i 125 godina nakon smrti budi zanimanje u mnogih diljem svijeta. Njegov lik iznimno mudra kršćanskoga odgajatelja, sveta svećenika, utemeljitelja i sposobnoga pokretača, značajna je i na međunarodnoj razini, unutar i izvan salezijanske obitelji, zahvaljujući nazočnosti te apostolskomu i društvenomu djelovanju njegovih učenika i nastavljača. Objavljivanjem se ovoga djela odgovara na izričit zahtjev 26. općega sabora Salezijanske družbe (2008.) vrhovnomu poglavaru don Pascualu Chávezu Villanuevi da se glavni izvori za poznavanje svetca stave na raspolaganje svim članovima salezijanske obitelji.

Priređivači djela, suočeni s obiljem građe sačuvane u arhivima, don Boscovih tiskanih djela (sabranih u 37 svezaka¹) te kritičkih izdanja, bili su prisiljeni izvršiti opširan izbor na trima važnim područjima, a to su povijest, pedagogija i duhovnost.

Valja napomenuti kako don Boscovi spisi nisu jedino sredstvo za poznavanje njegove osobe i njegova djela. Zbog načina na koji ih je pisao, zbog ciljeva koje je sebi postavljao, zbog povijesnih okolnosti i duha vremena koji se u njima zrcali, oni sami za sebe nisu dostatnima za duboko razumijevanje njega i njegova djela. Ta se ograničenja nadilaze usporednim čitanjem spisa i proučavanjem don Boscova života i odgojno-pastoralnih iskustava doživljenih u oratoriju u Valdoccu, što nam ih, srećom, omogućuje bogata baština vanjskih svjedočanstava. Spisi otkrivaju svetčevu misao i osvjetljavaju zbiljsko životno iskustvo, no samo ono omogućuje ispravno tumačenje spisa.

I ne samo to. Don Bosco je život uronjen u mnogostruku stvarnost njegova vremena, običnih događaja, s karizmatiskim te čak i čudesnim obilježjima: život u vjeri, istodobno tradicionalan i suvremen, u znaku tradicije i obnove, povijesne ukorijenjenosti i proročkoga viđenja. Takav se život može ispravno shvatiti jedino ako se promatra u sveukupnoj složenosti i

¹ Giovanni Bosco, *Opere edite (Izdana djela)*, Rim, LAS 1976. – 77., 37 svezaka.

povijesnoj mnogostranosti. Izdvajanje jednoga ili malobrojnih aspekata, koji bi se držali dovoljnim za cjelovitu sliku, moglo bi iskriviti ili barem ograničiti shvaćanje tako bogata i duboka lika, učenja i djelovanja tako plodna povijesnim plodovima. Stoga istraživači nastoje sabrati što brojnije izvore, nastojeći otkriti njihovu vjerodostojnost i potpuno značenje.

Da bi se shvatili don Boscov život, *misao i djelovanje*, prvi napor koji valja učiniti jest smjestiti ga, unutar uobičajenih povijesno-vremenskih odrednica, u povijesni, pedagoški i vjerski okvir (ali i zemljopisni, politički, kulturni, ekonomski, crkveni...) u kojemu je živio. U tome širokom okviru njegov lik dolazi do potpuna izražaja, otkriva osobite crte, daje nazreti mnoge vidove, svjetla i sjene koji ga čine sličnim ili pak različitim od istaknutih osoba njegova vremena.

Iz toga je vremena baštinio shvaćanja, navike, povijesno nasljeđe i razne težnje, ali je s druge strane u tom vremenu ostavio svoj trag, svoje ostvaraje i svoje snove. Torino, Pijemont i cijela Italija druge polovice 19. i 20. st. bili bi drukčiji bez vidljive prisutnosti salezijanskoga djela poniklog u Valdoccu. To bi djelo jamačno poprimilo drukčiji izgled da je nastalo u nekome drugome povijesnom i zemljopisnom surječju.

Ukratko predstavljamo tri glavna okvira s pomoću kojih se ovi don Boscovi spisi mogu bolje smjestiti i razumjeti.

1. Don Bosco u povijesnome okviru svojega vremena²

Ponajprije držimo korisnim ukratko prikazati pijemontskoga odgajatelja u povijesnome okviru 19. stoljeća. Rođen je u godini Bečkoga kongresa

² Bezbrojne su rasprave koje se bave talijanskim 19. stoljećem. Navodimo djelo koje obrađuje Preporod u svim njegovim dimenzijama, od političke do simboličke, od privatne do europske: Alberto Maria BANTI i Paul GINSBORG (prir.), *Povijest Italije. Anali*, 22 sv. *Preporod*, Torino, Einaudi 2007. O vjerskoj i crkvenoj problematici te dobi usp.: Gabriele DE ROSA, *Movimento cattolico in Italia dalla Restaurazione all'età giolittiana (Katolički pokret u Italiji od Restauracije do doba 'blagostanja')*, Bari, Laterza (1988.; ISTI (prir.), *Storia dell'Italia religiosa. Età contemporanea (Vjerska povijest Italije. Suvremeno doba)*, 3 sv., Rim-Bari, Laterza, 1995.; Maurilio GUASCO, *Storia del clero in Italia dall'Ottocento ad oggi (Povijest klera u Italiji od 19. st. do danas)*, Rim-Bari, Laterza, 1997.; Mario ROSA (prir.), *Clero e società in Italia contemporanea (Kler i društvo u suvremenoj Italiji)*, Rim-Bari, Laterza, 1992.; Francesco TRANIELLO, *Cultura cattolica e vita religiosa tra Ottocento e Novecento (Katolička kultura i vjerski život između 19. i 20. st.)*, Brescia, Morcelliana, 1991.

(1815.), događaja koji označuje početak Restauracije i pokušaja ponovne uspostave političkoga i društvenoga sustava koji je vladao prije Francuske revolucije. Don Bosco umire krajem stoljeća (1888.) u Italiji koja je već tridesetak godina ujedinjena iako je još pritisnuta neriješenim poteškoćama.

A. *Godine odgoja i obrazovanja (1815. – 1844.)*

Don Boscov odgojno-obrazovni put najprije započinje odgojem u obitelji, na području Castelnuova d'Asti (1815. – 1830.), zatim obuhvaća desetljeće srednjoškolskoga (1831. – 1835.) i sjemenišnoga (1835. – 1841.) obrazovanja provedena u Chieriju i završava specijalističkim trogodišnjim teološko-pastoralnim studijem u crkvenome konviktu (1841. – 1844.). To su godine Restauracije. Nakon prvoga grubog pokušaja uspostave staroga sustava koji je 1821. u Pijemontu završio neuspjehom i prevratničkim pokretima, kralj Karlo Feliks (1821. – 1831.) usredotočuje se na ostvarenje postupne obnove na ustrojstvenome, upravnome, gospodarstvenome i pravnom području. Tako dozrijeva kulturno ozračje koje će s kraljem Karlom Albertom 1848. dovesti do uspostave ustavnoga parlamentarizma. Glavni pokretači preobrazbe bili su mladi plemići odgojeni u europskome duhu, kao npr. braća Massimo i Roberto d'Azeglio i Camillo Cavour. Oni su, zajedno s najistaknutijim pojedincima poduzetničkoga građanstva koji su bili nadahnuti liberalnim idejama, bili skloni pokretu narodnoga ujedinjenja. Valja napomenuti da su bili uglavnom neprijateljski raspoloženi prema povlasticama koje su uživale redovničke ustanove.

Gospodarski oporavak, zahvaljujući reformama Karla Feliksa, i nade probuđene među domoljubnim i liberalnim skupinama od dolaska na vlast kralja Karla Alberta, sačuvali su Pijemont od drugoga vala pobuna koje su između 1830. i 1831. zahvatile druge talijanske države (Sicilsko Kraljevstvo, Modensko Vojvodstvo, Papinsku Državu) i koje su grubo ugušene.³ U tome ozračju rastu tajna društva. Godine 1831. nastaje *Mlada Italija* koju je osnovao Giuseppe Mazzini (1805. – 1873.), politički zagovornik republikanskih shvaćanja, koji je iz progonstva predlagao dokidanje kralje-

³ Od revolucionarnih pokreta don Bosco ističe ponajprije zastranjenja, tj. »revolucionarni i nevjernički duh«, plod pokvarenih običaja, kritike vjerskih zasada i papinstva (usp. Giovanni Bosco, *La storia d'Italia raccontata alla gioventù da' suoi primi abitatori ai nostri giorni (Povijest Italije, ispričana mladeži, od svojih prvih stanovnika do naših dana, Torino, Tipografia Paravia e Compagnia, 1855., 480).*

vine i nacionalno jedinstvo s glavnim gradom Rimom. Brojni domoljubi, potaknuti takvim načelima pokreću nove prevratničke pokrete (Savona i Genova, 1834.), ali svi su propali. Mnogi su protjerani u progonstvo, kao primjerice Giuseppe Garibaldi. Novi pokušaji pobune u Kalabrijii, Sardiniji i Romagnii sljedećih godina bili su odmah ugušeni.

Čini se da mladi don Bosco, zaokupljen svojim studijem, ne mari za takve događaje. U jesen 1835. ulazi u gorljivu i zauzetu sredinu sjemeništa u Chieriju. U ustanovi koju je prije sedam godina utemeljio nadbiskup Colombano Chiaveroti (1754. – 1831.) ravna ju se prema uzoru nadahnutu na poslijetridentskoj odgojnoj tradiciji.⁴

Iste težnje don Bosco susreće kada nakon ređenja ulazi u Crkveni konvikt u Torinu (1841.) u trogodištu specijalizacije. Ovdje se, osim studija, bavi služenjem u župama i u siromašnim četvrtima, u zatvorima i dobrotvornim ustanovama. Zahvaljujući tomu služenju postaje svjestan teškoća u gradu uslijed brzoga porasta stanovništva. Osobito ga pogađa odgojna zapuštenost u kojoj se nalaze dječaci i mladi pa se odlučuje posvetiti njima. Nedjeljni vjeronauk, koji je započeo prvih mjeseci sa skupinom mladih radnika, postaje redovitim.

Kada je 1844. don Bosco prihvatio službu kapelana u ustanovi grofice Barolo, na rubu grada u četvrti Valdocco, poslovi su se umnožili, a rastao je broj mladih. Uz pomoć kolega kapelana, drugih crkvenih ljudi i laika, vjeronauku je pridružio niz odgojnih i društvenih pothvata koje su njegovu djelu dale čvrst okvir. Rađa se Oratorij svetoga Franje Saleškoga koji je postavljen na zdrave noge onda kada je pronašao stalno sjedište u kući Pinardi (1846.), te don Bosco odlučuje napustiti svaki drugi posao da bi se posvetio isključivo oratoriju. Djelo je postalo znamenito po svojoj preventivnoj i preodgojnoj učinkovitosti, po svojoj metodološkoj originalnosti, i to u sredini obilježenoj društvenim teškoćama i teškoćama s mladeži koje su vlasti teško držale pod nadzorom. Don Bosco okuplja i prati »siromašne i napuštene« mlade, odgaja ih i osposobljuje za dostojno i uredno uključanje u društvo. Za njih piše prikladne tekstove obrazovnoga, odgojnoga i nabožnoga sadržaja. Uređuje kuću za prihvat najugroženijih, otvara drugi oratorij posvećen svetomu Alojziju Gonzagi u četvrti Porta Nuova (1847.). Podržava ga javno mnijenje, koje skreće sve više pozornosti na njegov rad, kao i povjerenje upravitelja, Vlade i kraljevske obitelji.

⁴ O humanističkom i teološkom studiju u Torinu toga doba usp. Aldo GIRAUDO, *Kler, sjemenište i društvo. Aspekti vjerske Restauracije u Torinu*, Rim, LAS 1993.

B. Dvogodište prevrata (1848. – 1849.)

Uoči 1848., dok se u Engleskoj odvija industrijska revolucija koja teško pogađa radnike i njihove obitelji pod cijenu ljudskih života, u Francuskoj i u Austro-Ugarskoj gospodarstvo je u procvatu. U talijanskoj puku sve više jačaju domoljubne težnje i želje za političkim ujedinjenjem. Svećenik i filozof Vincenzo Gioberti (1801. – 1852.) predlaže savez suverenih država, pod papinim počasnim predsjedanjem (*neogvelfizam*). Dok u katoličkim i umjerenim sredinama dobro prihvaćaju prijedlog, drugi, nadahnuti republikanskim težnjama ili čvršćim narodnim zanosom to odbijaju. Reformno i liberalno otvaranje pape Pija IX., koji je izabran za papu 1846., privlači mnoge poklonike. Pod pritiskom prevratničkih pokreta koji su izbili diljem Europe, kralj Karlo Albert, koji je 1847. dokinuo cenzuru, proglasio je Ustav (4. ožujka 1848.), temeljni zakon države nadahnut francuskim i belgijskim uzorima. I Pio IX. prihvaća Ustav (14. ožujka 1848.) i ustanovljuje dva zakonodavna doma, omogućujući laicima i političku i upravnu karijeru. Papini izbori pothranjivali su nade liberala.⁵ Drugi talijanski vladari uvode promjene, dok je u Francuskoj, nakon pada monarhije, za predsjednika Republike izabran Luj Napoleon Bonaparte (prosinc 1848.). I Austrijsko Carstvo je 1848. pogodeno prevratom koji je vojska žestoko ugušila. Kancelar Metternich odstupa, a car Ferdinand I. odriče se prijestolja u korist mladoga Franje Josipa (1830. – 1916.).

Na valu pokreta nastalih 17. i 18. ožujka u Veneciji i Milanu, savjetnici su nagovorili Karla Alberta da navijesti rat Austriji (23. ožujka 1848.). Nakon početnih uspjeha pijemontska je vojska prisiljena potpisati primirje (5. kolovoza) prepuštajući Milano u careve ruke. Pio IX., koji je držao neprikladnim sudjelovati u ratu (nagovor od 29. travnja), optužen je od domoljuba kao izdajica naroda. Propada zamisao o savezu samostalnih država i javno se mnijenje o papi dijeli u dvije suprotstavljene struje: neprijateljsku radikalno-liberalnu i konzervativno-katoličku. Nastavljajući rat protiv Austrije, Pijemont je pretrpio težak poraz kod Novare (23. ožujka 1849.). Karlo Albert odriče se prijestolja u korist sina Viktora Emanuela II., koji s Austrijancima potpisuje ponižavajući mir. U međuvremenu, zbog teških nereda, Pio IX. prisiljen je potražiti utočište u Gaeti (Kraljevstvo Obiju Sicilija) dok je u Rimu proglašena Republika (9. veljače 1849.) koja je

⁵ Najopširniju monografiju o papi preporoda napisao je Giacomo MARTINA, *Pio IX.*, 3 svez., Rim, Izdavačka kuća Sveučilišta Gregoriana (1974 – 1990.)

OPĆE KAZALO

Predgovor vrhovnoga poglavara (Don Pascual Chávez Villanueva)	7
Predgovor hrvatskomu izdanju	9
UVOD (Francesco Motto, José Manuel Prellezo, Aldo Girauda)	11
1. Don Bosco u povijesnome okviru svojega vremena	12
a. <i>Godine odgoja i obrazovanja</i> (1815. – 1844.)	13
b. <i>Dvogodište prevrata</i> (1848. – 1849.)	15
c. <i>Odlučujući uzlet salezijanskoga djela u desetljeću priprave za ujedinjenje Italije</i> (1850. – 1860.)	17
d. <i>Razvoj salezijanskoga djela izvan Torina u desetljeću dovršenja narodnoga jedinstva</i> (1861. – 1870.)	19
e. <i>Talijanski, europski i južnoamerički razvoj salezijanskoga djela od 1870. do 1880.</i>	22
2. Don Bosco u okviru znanosti o odgoju svojega vremena	25
a. <i>Pedagoško obrazovanje u obiteljskoj i školskoj životnoj sredini</i>	26
b. <i>Dobrota: srce odgojne metode</i>	27
c. <i>Vjera: »temeljni dio odgoja«</i>	28
d. <i>Susret s mladim zatvorenicima, sa sirotim i napuštenim dječacima torinskih ulica</i>	29
e. <i>Don Bosco nije osamljenik u povijesti odgoja</i>	31
f. <i>Otvorenost pijemontskoj pedagoškoj sredini u drugoj polovici 19. st.</i>	33
g. <i>Prepoznatljiv stil odgoja</i>	35
3. Don Bosco u duhovnome okviru svojega vremena	37
a. <i>Duhovno ozračje prve polovine 19. st.</i>	38
b. <i>Romantičarske preoblike u odgoju Ivana Bosca</i>	41
c. <i>Duhovni nacrt konvikta</i>	43
d. <i>Don Boscovi asketski naglasci</i>	46
e. <i>Molitva, sakramenti, marijanska pobožnost</i>	50
4. Napomene za čitanje knjige	55
5. Izdavačka pravila i mjerila	57
Oznake i kratice	59

Prvi dio

**SPISI I ISPRAVE ZA DON BOSCOV ŽIVOT
I POVIJEST SALEZIJSKOGA DJELA**

(priredio Francesco Motto)

<i>Uvod</i>	63
Prva glava: OD KUĆE PINARDI DO PATAGONIJE	65
<i>Proslav</i>	65
I. POČETAK, KARIZMATSKO-INSTITUCIONALNO ŠIRENJE I UČVRŠĆENJE USTANOVE VALDOCCO	67
1. Zamjeniku gradonačelnika, markizu Micheleu Bensu di Cavouru	69
2. Okružnica za potporu novina <i>Prijatelj mladeži</i>	71
3. Kralju Viktoru Emanuelu II.	72
4. Društvo uzajamne pomoći	74
<i>Pravilnik Društva uzajamne pomoći</i>	74
5. Radni ugovor za jednoga mladića iz oratorija	76
6. Promidžbena okružnica o lutriji u korist nove crkve u oratoriju	78
7. Poziv na jedan akademski ogled	80
8. Kanoniku Lorenzu Gastaldiju	81
9. Okružnica za širenje <i>Katoličkoga štiva</i>	83
<i>Plan pretplate Katoličkoga štiva</i>	84
10. Utemeljenje muškoga Oratorija sv. Franje Saleškoga u Torinu, u predjelu Valdocco – Povijesne crtice	84
<i>Uvod</i>	85
<i>Povijesne crtice o Oratoriju sv. Franje Saleškoga</i>	86
<i>Početak sadašnjega Oratorija u Valdoccu i njegovo povećanje sve do sada</i>	91
11. Ministru unutarnjih poslova Luigiju Carlu Fariniju	96
12. Prefektu Torinske provincije Giuseppeu Pasoliniju	97
13. Povijesne crtice o Oratoriju sv. Franje Saleškoga	98
14. Školskomu nadzorniku u Torinu Francescu Selmiju	105
15. Ministru unutarnjih poslova Ubaldinu Peruzziju	107
16. Prva okružnica za prikupljanje sredstava za podizanje crkve Marije Pomoćnice	108

II. NACIONALNO I MEĐUNARODNO ŠIRENJE DON BOSCOVA DJELA	111
17. Nagovor salezijancima o povijesti oratorija	113
18. Ugovor između Gradskoga odbora i don Bosca za otvorenje doma-konvikta u Alassiju (1870.)	118
19. Okružnica za crkvu sv. Ivana evanđelista sa sirotištem i školom za siromašnu djecu u Viale del Re u Torinu	121
20. Djelo Marije Pomoćnice za duhovna zvanja	123
<i>Djelo Marije Pomoćnice</i>	123
<i>Sredstva</i>	124
<i>Napomene</i>	125
<i>Duhovne koristi</i>	125
<i>Program Svrha djela</i>	126
<i>Studij</i>	126
<i>Oprema</i>	127
21. Don Joseph-Marieu Timon-Davidu	128
22. Okružnica za kuću Kćeri Marije Pomoćnice u Nizzi Monferrato	129
23. Oratorij sv. Franje Saleškoga	131
<i>Oratorij sv. Franje Saleškoga nije privatna gimnazija</i>	131
<i>Počeci i svrha ovoga oratorija</i>	131
<i>Kraljevski senat i Ministarstvo unutarnjih poslova</i>	132
<i>Grad Torino</i>	133
<i>Škole u Oratoriju sv. Franje Saleškoga i školske vlasti</i>	134
<i>Pogrješne činjenice</i>	135
<i>Molba</i>	136
24. Izvješće Svetoj Stolici (1879.)	136
<i>Uvod</i>	136
<i>Kratke bilješke o Družbi sv. Franje Saleškoga od 1841. do 1879.</i>	137
<i>Pijemontska provincija</i>	138
<i>Ligurska provincija</i>	139
<i>Rimska provincija</i>	140
<i>Dodatak Pijemontskoj provinciji</i>	141
<i>Dodatak Ligurskoj provinciji za kuće u Francuskoj</i>	141
<i>Američka provincija</i>	141
<i>Republika Urugvaj</i>	142
<i>Kuće u koje će salezijanci ići čim prije da preuzmu vodstvo</i>	142
<i>Primjedbe</i>	143
<i>Družba kćeri Marije Pomoćnice</i>	143
<i>Kuće u Americi</i>	144
<i>Napomene</i>	145
<i>Moralno stanje Salezijanske družbe</i>	145

25. Pojašnjenja Prefektu Svete kongregacije za biskupe i redovnike, kard. Inocentu Ferrieriju, glede prethodnoga izvješća	146
26. Druga objašnjenja na primljene nove »Primjedbe«	150
1. <i>Glede vlasništva</i>	151
2. <i>Novicijati u Marseilleu</i>	152
27. Izvješće predsjedniku Vijeća i ministru vanjskih poslova Benedettu Cairoliju o salezijanskome djelovanju u korist talijanskih useljenika u Argentini i Urugvaju	155
<i>U Urugvaju</i>	155
<i>U Argentini</i>	156
<i>U Patagoniji</i>	156
<i>Sadašnje stanje stvari</i>	156
<i>Mjere</i>	156
28. Okružnica za crkvu Svetoga Srca u Rimu	157
<i>Stanje stvari</i>	158
<i>Način pomoći</i>	158
<i>Koristi za darovatelje i skupljače</i>	159
29. Govor bivšim učenicima	160
Druga glava: DON BOSCO UTEMELJITELJ	165
<i>Proslov</i>	165
I. DRUŽBA SVETOG FRANJE SALEŠKOGA	167
30. Imenovanje don Bosca ravnateljem-voditeljem triju torinskih oratorija	169
31. Odabir imena <i>salezijanci</i>	170
32. Zapisnik utemeljenja Družbe sv. Franje Saleškoga	170
33. Molba nadbiskupu Torina, Luigiju Fransoniju, za biskupijsko odobrenje Salezijanske družbe	171
34. Prvi trogodišnji redovnički zavjeti šesnaestorice salezijanaca	172
35. Molba Piju IX. za papinsko odobrenje salezijanskih konstitucija	173
36. Molba biskupu Casale Monferrata, Pietru Mariji Ferrèu, za biskupijsko odobrenje Salezijanske družbe	177
37. Molba papi Piju IX. za papinsko odobrenje Salezijanske družbe	180
38. Molba papi Piju IX. za papinsko odobrenje salezijanskih konstitucija	185
39. Posljednja molba papi Leonu XIII. za podjelu »povlastica« Salezijanskoj družbi	187
40. Službena obavijest salezijancima o imenovanju don Mihovila Rue vikarom s punim ovlastima i don Ivana Cagliera provikarom za Latinsku Ameriku	191

II. UDRUŽENJE ŠTOVATELJA MARIJE POMOĆNICE	193
41. Molba Piju IX. za oprost u korist novoga Udruženja štovatelja Marije Pomoćnice	194
42. Molba nadbiskupu Torina monsinjoru Alessandru Riccardiju za kanonsko ustanovljenje <i>Udruženja štovatelja Marije Pomoćnice</i>	198
43. Udruženje štovatelja Marije Pomoćnice [Pravilnik]	201
<i>Duhovne koristi članova</i>	202
<i>Primanje</i>	203
 III. DRUŽBA KĆERI MARIJE POMOĆNICE	204
44. Poglavarici sestara Svete Ane, majci Enrichetti Dominici (blaženoj)	206
45. Zapisnik utemeljenja Družbe kćeri Marije Pomoćnice	207
46. Okružno pismo župnicima o odgojnom zavodu u Morneseu	209
47. Molba biskupu Acquijsa, monsinjoru Giuseppeu Mariji Sciandri, za biskupijsko odobrenje Ustanove Kćeri Marije Pomoćnice	209
<i>Dekret dijecezanskoga odobrenja Konstitucija Kćeri Marije Pomoćnice</i>	211
48. Popratno pismo Konstitucijama KMP	213
 IV. UDRUŽENJE SALEZIJANSKIH SURADNIKA	215
49. »Kršćansko jedinstvo« (1874.)	217
50. »Udruženje dobrih djela« (1875.)	220
51. »Salezijanski suradnici ili prikladan način služenja dobrom vladanju i građanskomu društvu« (1876.)	224
52. Okružnica suradnicima i suradnicama na početku 1879. godine	229
53. Posljednja okružnica suradnicima i suradnicama početkom 1888. godine	232
 Treća glava: DON BOSCO IZMEĐU SVETE STOLICE, TALIJANSKOGA KRALJEVSTVA I TORINSKE NADBISKUPIJE	241
<i>Proslav</i>	241
 I. POVJERLJIVA PISMA PAPI O POLITIČKOME STANJU (1858. – 1867., 1873.)	243
54. Papi Piju IX.	245
55. Papi Piju IX.	246

56. Papi Piju IX.	247
57. Papi Piju IX.	249
58. Papi Piju IX.	251
59. Papi Piju IX.	252
60. Papi Piju IX.	255
61. Papi Piju IX.	256
62. Papi Piju IX.	258
63. Poruka u snu koja je pripremljena za papu Pija IX.	259
II. NAPOMENE SVETOJ STOLICI ZA IZBOR NOVIH BISKUPA NA ISPRAŽNJENE STOLICE (1867. – 1877.)	261
64. Državnomu tajniku kardinalu Giacomu Antonelliju	263
65. Državnomu tajniku kardinalu Giacomu Antonelliju	264
66. Državnomu tajniku kardinalu Giacomu Antonelliju	264
67. Državnomu tajniku kardinalu Giacomu Antonelliju	265
68. Državnomu tajniku kardinalu Giacomu Antonelliju	265
69. Državnomu tajniku kardinalu Giovanniju Simeoniju	266
III. INTERVENTI ZA RJEŠENJE PITANJA BISKUPSKE »CRKVENE IMOVINE« (1872. – 1874.)	267
70. Predsjedniku Ministarskoga vijeća i ministru unutarnjih poslova Giovanniju Lanzi	269
71. Papi Piju IX.	270
72. Predsjedniku Ministarskoga vijeća i ministru unutarnjih poslova Giovanniju Lanzi	271
73. Predsjedniku Ministarskoga vijeća Marcu Minghettiju	272
74. Državnomu tajniku kardinalu Giacomu Antonelliju	273
75. Državnomu tajniku kardinalu Giacomu Antonelliju	274
76. Ministru pravde i pomilovanja i bogoštovlja, Paolu Onoratu Viglianiju	275
77. Državnomu tajniku kardinalu Giacomu Antonelliju	276
78. Državnomu tajniku kardinalu Giacomu Antonelliju	277
IV. TEŠKI ODNOSI S TORINSKIM NADBISKUPOM (1872. – 1882.)	279
79. Nadbiskupu Torina monsinjoru Lorenzu Gastaldiju	282
80. Nadbiskupu Torina monsinjoru Lorenzu Gastaldiju	282
81. Nadbiskupu Torina monsinjoru Lorenzu Gastaldiju	284
82. Nadbiskupu Torina monsinjoru Lorenzu Gastaldiju	287

83. Tajniku Kongregacije za biskupe i redovnike, monsinjoru Salvatoreu Nobilu Vitelleschiju	288
84. Nadbiskupu Torina monsinjoru Lorenzu Gastaldiju	290
85. Nadbiskupu Torina monsinjoru Lorenzu Gastaldiju	292
86. Nadbiskupu Torina monsinjoru Lorenzu Gastaldiju	293
87. Nadbiskupu Torina monsinjoru Lorenzu Gastaldiju	294
88. Nadbiskupu Torina monsinjoru Lorenzu Gastaldiju	295
89. Izvješće za Svetu Stolicu (15. prosinca 1881.)	297
90. Nadbiskupu Torina monsinjoru Lorenzu Gastaldiju	300
Četvrta glava: MISIJSKO ZALAGANJE	301
<i>Proslav</i>	301
I. IZVORI PRIJE PRVE MISIJSKE EKSPEDICIJE	303
91. Generalnomu vikaru Buenos Airesa, monsinjoru Antoniju Espinosi	305
92. Okružnica salezijancima	307
93. Župniku San Nicolása de los Arroyosa, don Pietru Ceccarelliju	308
94. Župniku San Nicolás de los Arroyosa, don Pietru Ceccarelliju	310
95. Prefektu Kongregacije za nauk vjere, kardinalu Alessandru Franchiju	311
96. Papi Piju IX.	313
97. Don Boscov oproštajni govor misionarima na odlasku	314
II. MISIJSKI PROJEKT U BRZU RAZVOJU	319
98. Prefektu Kongregacije za nauk vjere, kardinalu Alessandru Franchiju	321
99. Ministru vanjskih poslova, Amedeu Melegariju	324
100. Okružno pismo dobrotvorima	326
101. Prefektu Kongregacije za nauk vjere, kardinalu Alessandru Franchiju	328
102. Novomu prefektu Kongregacije za nauk vjere, kardinalu Giovanniju Simeoniju	334
103. Papi Lavu XIII.	335
104. Papi Lavu XIII.	338
105. Djelu za promicanje vjere u Lyonu	345
106. Dekreti uspostave Apostolskoga vikarijata i Prefektura u Južnoj Americi	350
<i>Apostolski vikarijat</i>	350
<i>Apostolska prefektura</i>	351
107. Okružno pismo suradnicima i suradnicama	352

Peta glava: U NEPRESTANOME TRAŽENJU EKONOMSKIH SREDSTAVA	357
<i>Proslov</i>	357
I. OBRAĆANJE JAVNOJ DOBROTVORNOSTI	361
108. Gradonačelnicima Torina	363
109. Kralju Viktoru Emanuelu II.	363
110. Biskupu Bielle, monsinjoru Pietru Losani	364
111. Gradskim vlastima Torina	366
112. Gradonačelniku Torina, Giovanniju Battisti Notti	367
113. Ministru rata, Giacomu Durandu	368
114. Okružno pismo za lutriju	369
115. Okružno pismo promicateljima lutrije	371
116. [Tajniku] ministra unutarnjih poslova, Ubaldina Peruzzija	373
117. Glavnomu direktoru željeznica sjeverne Italije	374
118. Ministru financija <i>ad interim</i> , Urbanu Rattazziju	375
119. Ministru rata, Ettoreu Bertolèu Vialeu	375
120. Prefektu Torina, Costantinu Radicati Taliceu od Passerana	376
121. Ministru financija, Quintinu Selli	377
122. Ministru prosvjete, Cesareu Correntiju	378
123. Gradonačelniku Torina, Feliceu Rignonu	379
124. Kralju Viktoru Emanuelu II.	380
125. Papi Piju IX.	381
II. OBRAĆANJE PRIVATNOJ DOBROTVORNOSTI	383
126. Opatu Antoniju Rosminiju	385
127. Grofu Clementu Solaru della Margherita	386
128. Grofu Piju Galleaniju d'Agliano	387
129. Okružno pismo dobročiniteljima	388
130. Markizi Mariji Fassati	389
131. Barunu Felicianu Ricciju des Ferresu	390
132. Vitezu Zaveriju Provani di Collegno	391
133. Grofici Carlotti Callori	392
134. Grofici Enrichetti Bosco Riccardi	393
135. Predsjednici oblata, majci Mariji Maddaleni Galeffi	393

136. Grofici Virginiji Cambray Digny	394
137. Grofici Virginiji Cambray Digny	395
138. Senatoru Giuseppeu Cataldiju	396
139. Gospođi Lucini	397
140. Okružno pismo za malu lutriju	398
141. Grofu Francescu Viancinu di Viancino	400
142. Don Giuseppeu Ronchailu	401
143. Grofu Carlu Giriodiju	402
144. Gospođici Clari Louvet	403
145. Grofu Louisu Antoineu Colleu	405
146. Okružno pismo dobrotvorima	407

Drugi dio

DON BOSCOVI SPISI I SVJEDOČANSTVA O ODGOJU I ŠKOLI

(priredio José Manuel Prellezo)

<i>Uvod</i>	411
Prva glava: PRIPOVJEDNI SPISI	413
<i>Proslov</i>	413
I. ODGOJNA ISKUSTVA NA ŠKOLSKOM I OBITELJSKOM PODRUČJU (1855.)	415
147. Snaga dobra odgoja: zanimljiv suvremeni događaj	417
<i>Čitatelju</i>	417
I. poglavlje: <i>Tvornica šibica</i>	417
II. poglavlje: <i>Priprema</i>	421
III. poglavlje: <i>Ispovijed</i>	424
IV. poglavlje: <i>Dan pričesti</i>	427
V. poglavlje: <i>Očevo obraćenje</i>	430
VI. poglavlje: <i>Mladenačke dogodovštine</i>	434
VII. poglavlje: <i>Posebni događaji</i>	437
VIII. poglavlje: <i>Osobitost njegove pobožnosti</i>	440

IX. poglavlje: <i>Odvajanje od očinske kuće</i>	443
X. poglavlje: <i>Vojnički život</i>	445
XI. poglavlje: <i>Očeva smrt</i>	447
XII. poglavlje: <i>Polazak na Krim</i>	452
XIII. poglavlje: <i>Događaji na Krimu</i>	454
XIV. poglavlje: <i>Zaključak</i>	457
II. DON BOSCOVA ODGOJNA METODA U POVJERLJIVIM RAZGOVORIMA S JEDNIM POLITIČAROM (1854.) I UČITELJEM OSNOVNE ŠKOLE (1864.)	458
148. Razgovor s političarom Urbanom Rattazzijem	460
149. Razgovor između don Bosca i učitelja Francesca Bodrata	465
Druga glava: ODGOJNE INTUICIJE, PROMIŠLJANJA I IDEJE	467
<i>Proslav</i>	467
I. SMJERNICE ZA VOĐENJE SALEZIJSKIH KUĆA (1863. – 1887.)	468
150. Povjerljive uspomene ravnatelju kuće... ..	470
<i>Sa sobom</i>	470
<i>S učiteljima</i>	470
<i>S asistentima i voditeljima spavaonica</i>	471
<i>S pomoćnicima i uslužnim osobljem</i>	472
<i>S mladim učenicima</i>	472
<i>S vanjskima</i>	473
<i>S članovima Družbe</i>	474
<i>U zapovijedanju</i>	474
II. PREVENCIJA I ODGOJ (1877. – 1878.)	476
151. Preventivni sustav u odgoju mladeži	479
I. <i>Od čega se sastoji preventivni sustav i zašto ga treba promicati</i>	479
II. <i>Primjena preventivnoga sustava</i>	480
III. <i>Korist preventivnoga sustava</i>	482
<i>Riječ o kaznama</i>	483
152. Preventivni sustav u odgoju [ugrožene] mladeži	484
<i>Preventivni i represivni sustav u društvu</i>	484
<i>Za koje mlade treba reći da su u opasnosti</i>	484
<i>Mjere</i>	485
<i>Vladino posredovanje</i>	485
<i>Rezultati</i>	486

III. POZIV NA PRIMJENU PREVENTIVNOGA SUSTAVA	
(1884. – 1885.)	487
153. Pismo iz Rima salezijanskoj zajednici Oratorija u Torinu-Valdoccu	489
154. Pismo monsinjoru Giovanniju Caglieru	496
155. Pismo don Giacomu Costamagni	498
156. Pismo don Domenicu Tomatisu	499
IV. ODGOJNO-POUČAVATELJSKA NAČELA I STEGOVNA PITANJA	
(1846. – 1879.)	501
157. Pismo teologu Giovanniju Borelu	503
158. Pismo torinskomu pokrajinskomu školskomu nadzorniku Francescu Selmiju	504
159. Pismo torinskomu gradskom sudcu	505
160. Pismo mladiću Emanuelu Fassatiju	507
161. Okružno pismo: Praznici	507
162. Okružno pismo salezijancima o stezi	508
<i>O stezi</i>	508
163. Pismo kleriku Giovanniju Cinzanu i njegovim učenicima	511
164. Pismo don Giuseppeu Bertellu	512
165. Pismo jednoj majci zabrinutoj za sina	513
166. Pismo knezu Gabrielliju: Ponuda zavoda Svetoga Mihovila na Obali i primjena preventivnoga sustava	514
V. ODGOJNO ŠTIVO I ŠIRENJE DOBROG TISKA (1860. – 1885.)	516
167. Okružnica: Doprinosi širenju dobrih knjiga	518
168. Biblioteka talijanske mladeži	518
<i>Uvjeti učlanjenja</i>	519
169. Pismo don Giovanniju Battisti Lemoyneu	520
170. Okružnica: Širenje katoličkoga tiska i biblioteka Talijanski klasici	521
171. Okružnica: Štivo	522
172. Okružnica salezijancima o širenju dobrih knjiga	525
VI. »SAŽETAK« GOVORA ZA LAKU NOĆ MLADIMA VALDOCCA	
(1864. – 1877.)	530
173. Sredstva za dobro napredovanje u učenju	531
174. Praznici, odmori, bijeg od besposlice	534
175. Poziv na čitanje	535

Treća glava: PRAVILNICI I PROGRAMI	537
<i>Proslov</i>	537
I. PRVI SALEZIJANSKI ZAVODI OSNOVANI IZVAN TORINA (1863. – 1864.)	539
176. Malo biskupsko sjemenište sv. Karla u Mirabellu	540
<i>Uvjeti primanja</i>	540
<i>Oprema</i>	541
<i>Važne napomene</i>	541
177. Nacrt pravilnika za Zavod sv. Filipa Nerija u Lanzu	542
<i>Prvi dio: Svrha ovoga Zavoda</i>	542
I. poglavlje: <i>Uvjeti prihvaćanja</i>	542
II. poglavlje: <i>Ravnatelj</i>	542
III. poglavlje: <i>Prefekt</i>	543
IV. poglavlje: <i>Kateheta</i>	543
V. poglavlje: <i>Djelitelj dispense</i>	545
VI. poglavlje: <i>Ravnatelj škole</i>	545
VII. poglavlje: <i>Asistenti predstojnici spavaonica</i>	546
VIII. poglavlje: <i>pomoćnici</i>	547
IX. poglavlje: <i>O kuharu ili šefu kuhinje</i>	547
X. poglavlje: <i>O sobaru</i>	548
XI. poglavlje: <i>O vrataru</i>	548
<i>Drugi dio: Disciplina Zavoda</i>	549
I. poglavlje: <i>Učenje</i>	549
II. poglavlje: <i>O pobožnosti</i>	550
III. poglavlje: <i>O radu</i>	551
IV. poglavlje: <i>Vladanje prema poglavarima</i>	551
V. poglavlje: <i>Vladanje prema drugovima</i>	552
VI. poglavlje: <i>O čednosti</i>	553
VII. poglavlje: <i>Održavanje kućnoga reda</i>	554
VIII. poglavlje: <i>Vladanje izvan kuće</i>	555
IX. poglavlje: <i>Zabranjene stvari</i>	556
X. poglavlje: <i>Tri zla koja na svaki način treba izbjegavati</i>	556
II. ODGOJNI ZAVOD U MORNESEU	
I KONVIKT U NIZZI MONFERRATO – FMA (1873. – 1878.)	557
178. Program. Kuća Marije Pomoćnice za ženski odgoj u Morneseu	558
<i>Stručna pouka</i>	558
<i>Kućni poslovi</i>	558

<i>Vjerska pouka</i>	559
<i>Uvjeti primanja</i>	559
<i>Oprema</i>	560
<i>Važne napomene</i>	560
179. Unutarnji pravilnik konvikta u Nizzi Monferrato	561
III. DVA »SLUŽBENA« PRAVILNIKA (1877.)	563
180. Pravilnik Oratorija sv. Franje Saleškoga za vanjske	565
<i>Prvi dio: Svrha ovoga djela</i>	565
I. poglavlje: <i>O ravnateljju</i>	566
II. poglavlje: <i>O prefektu</i>	566
III. poglavlje: <i>O kateheti ili duhovnome vodi</i>	567
IV. poglavlje: <i>O asistentu</i>	567
V. poglavlje: <i>O sakristanima</i>	568
<i>Upute onima koji su dodijeljeni sakristiji</i>	569
VI. poglavlje: <i>O predmolitelju</i>	569
VII. poglavlje: <i>O nadglednicima</i>	570
VIII. poglavlje: <i>O katehistima</i>	570
IX. poglavlje: <i>O arhivaru i pisarima</i>	572
X. poglavlje: <i>O redarima</i>	573
XI. poglavlje: <i>O pjevačima</i>	573
XII. poglavlje: <i>Voditelji igre</i>	574
XIII. poglavlje: <i>O pokroviteljima i zaštitnicima</i>	575
<i>Drugi dio</i>	576
I. poglavlje: <i>Zadace koje se odnose na sve djelatnike ovoga oratorija</i>	576
II. poglavlje: <i>Uvjeti primanja</i>	576
III. poglavlje: <i>Vladanje u igri (na odmoru)</i>	577
IV. poglavlje: <i>Vladanje u crkvi</i>	578
V. poglavlje: <i>Vladanje izvan oratorija</i>	579
VI. poglavlje: <i>Vjerski život</i>	579
VII. poglavlje: <i>Ispovijed i pričest</i>	579
VIII. poglavlje: <i>Tema propovijedi i pouka</i>	581
IX. poglavlje: <i>Blagdani uz koje su povezani oprosti</i>	581
X. poglavlje: <i>Posebne vježbe kršćanskih pobožnosti</i>	582
XI. poglavlje: <i>Družbica svetog Alojzija</i>	583
<i>Treći dio: Svrha ove ustanove</i>	584
<i>O osnovnim, dnevnim i večernjim školama</i>	584
I. poglavlje: <i>Razredi i uvjeti primanja</i>	584
<i>Opće napomene</i>	584
II. poglavlje: <i>O vrataru</i>	585

III. poglavlje: <i>O večernjim školama, trgovačkim i glazbenim</i>	585
IV. poglavlje: <i>O učiteljima</i>	586
V. poglavlje: <i>Opća pravila za blagdan sv. Alojzija i sv. Franje Saleškoga</i>	587
<i>O kraju poklada i početku korizme</i>	587
<i>O katekizmu korizme i krizme</i>	587
<i>O duhovnim vježbama i Uskrsu</i>	588
<i>O sedam nedjelja sv. Josipa i šest nedjelja sv. Alojzija</i>	588
<i>Razvrstavanje mladih za katekizam</i>	589
<i>O lutrijama</i>	589
<i>O knjižničaru</i>	589
181. Pravilnik za kuće Družbe svetoga Franje Saleškoga	591
<i>Opći članci</i>	591
<i>Prvi dio: Posebni pravilnik</i>	592
I. poglavlje: <i>O ravnatelju</i>	592
II. poglavlje: <i>O prefektu</i>	592
III. poglavlje: <i>Kateheta</i>	595
IV. poglavlje: <i>Kateheta obrtnika</i>	597
V. poglavlje: <i>Školski savjetnik</i>	597
VI. poglavlje: <i>O školskim učiteljima</i>	598
VII. poglavlje: <i>O učitelju obrtnika</i>	600
VIII. poglavlje: <i>Asistenti u školi i u učionici</i>	600
IX. poglavlje: <i>O asistentu u radionici</i>	601
X. poglavlje: <i>Asistenti ili voditelji spavaonice</i>	602
XI. poglavlje: <i>Djelitelji dispense</i>	603
<i>Nabavljači</i>	604
XII. poglavlje: <i>O pomoćnicima</i>	604
XIII. poglavlje: <i>O kuharu i pomoćnicima u kuhinji</i>	605
XIV. poglavlje: <i>O sobarima</i>	605
XV. poglavlje: <i>O vrataru</i>	606
XVI. poglavlje: <i>O kazalištu</i>	607
<i>Prikladan sadržaj</i>	607
<i>Stvari koje treba isključiti</i>	608
<i>Dužnosti ravnatelja kazališta</i>	609
XVII. poglavlje: <i>Pravilnik za bolničku sobu</i>	610
<i>Drugi dio: Pravilnik za kuće Družbe sv. Franje Saleškoga</i>	611
I. poglavlje: <i>Svrha kuća Družbe sv. Franje Saleškoga</i>	611
II. poglavlje: <i>O primanju</i>	612
III. poglavlje: <i>O pobožnosti</i>	613
IV. poglavlje: <i>Vladanje u crkvi</i>	614
V. poglavlje: <i>O radu</i>	616
VI. poglavlje: <i>Vladanje u školi i u učenju</i>	617

VII. poglavlje: <i>Vladanje u radionici</i>	619
VIII. poglavlje: <i>Vladanje prema poglavarima</i>	619
IX. poglavlje: <i>Vladanje prema drugovima</i>	620
X. poglavlje: <i>O čednosti</i>	621
XI. poglavlje: <i>O čistoći</i>	622
XII. poglavlje: <i>Vladanje prema pravilima kuće</i>	622
XIII. poglavlje: <i>Vladanje izvan kuće</i>	623
XIV. poglavlje: <i>O šetnji</i>	624
<i>Napomene</i>	625
XV. poglavlje: <i>Vladanje u kazalištu</i>	625
XVI. poglavlje: <i>Strogo zabranjene stvari u kući</i>	626
<i>Tri zla koja svakako treba izbjegavati</i>	626
<i>Dodatak Pravilniku kuće</i>	627
<i>O načinu pisanja pisama</i>	627
<i>Opća pravila</i>	627
<i>Dijelovi pisma</i>	628
<i>Sastav i oblik pisma</i>	629
IV. ODLUKE POSLJEDNJIH OPĆIH SABORA	
POD DON BOSCOVIM PREDSJEDANJEM	632
182. Pravilnik za blagdanske oratorije	634
183. Usmjerenje koje treba dati radničkomu dijelu u salezijanskim kućama	635
<i>Vjersko-moralno usmjerenje</i>	636
<i>Intelektualno usmjerenje</i>	637
<i>Strukovno usmjerenje</i>	638

Treći dio

DON BOSCOVI SPISI I SVJEDOČANSTVA O DUHOVNOME ŽIVOTU

(priređio Aldo Girauda)

<i>Uvod</i>	641
Prva glava: SMJERNICE ZA DUHOVNI ŽIVOT MLADIH	645
<i>Proslav</i>	645

I. OPSKRBLJENI MLADIĆ	647
184. Opskrbljeni mladić spreman izvršavati svoje dužnosti vježbanja u kršćanskim pobožnostima	650
<i>Mladeži</i>	650
<i>Prvi dio: Sve što je potrebno da mladi postanu krjeposni</i>	651
Članak 1.: <i>Poznavanje Boga</i>	651
Članak 2.: <i>Bog nadasve ljubi mlade</i>	651
Članak 3.: <i>Spasenje mladih uobičajeno ovisi o vremenu mladosti</i>	652
Članak 4.: <i>Prva krjepost svakoga mladića jest poslušnost roditeljima</i>	653
Članak 5.: <i>O dužnom poštovanju prema crkvi i svemu što se tiče vjere</i>	654
Članak 6.: <i>Riječ Božja i duhovno štivo</i>	655
Ono što mladi svakako trebaju izbjegavati	656
Članak 1.: <i>Bijeg od lijenosti</i>	656
Članak 2.: <i>Bijeg od lošega društva</i>	656
Članak 3.: <i>Izbjegavati loše razgovore</i>	657
Članak 4.: <i>Izbjegavati sablazan</i>	658
Članak 5.: <i>Kako se odnositi prema napastima</i>	659
Članak 6.: <i>Neke varke kojima davao zavodi mladež</i>	659
Članak 7.: <i>Preporuke mladima koji su upisani u družbice ili u oratorij</i>	660
Sedam preporuka za svaki dan u tjednu	661
<i>Prva preporuka za nedjelju: Čovjekov cilj</i>	661
<i>Ponedjeljak: O smrtnome grijehu</i>	662
<i>Utorak: O smrti</i>	663
<i>Srijeda: Sud</i>	664
<i>Četvrtak: O paklu</i>	666
<i>Petak: O vječnim kaznama</i>	667
<i>Subota: O raj</i>	668
Pobožnost Presvetoj Djevici	669
Šest nedjelja i devetnica sv. Alojziju Gonzagi	671
<i>Prva nedjelja: Za prvi dan devetnice: Sv. Alojzije oplakuje svoje grijehe</i>	671
<i>Druga nedjelja: drugi dan: Pokore sv. Alojzija</i>	672
<i>Treća nedjelja: treći dan: Sv. Alojzije, uzor čistoće</i>	673
<i>Četvrta nedjelja: Sv. Alojzije prezire zemaljska dobra</i>	674
<i>Peta nedjelja: peti dan: Ljubav sv. Alojzija prema bližnjemu</i>	674
<i>Šesta nedjelja: šesti dan: Ljubav sv. Alojzija prema Bogu</i>	675
Tri razmatranja za obavljanje devetnice sv. Alojzija	676
<i>Sedmi dan: Sv. Alojzije imao je vremena za Boga</i>	676
<i>Osmi dan: Sv. Alojzije uzor molitve</i>	677
<i>Deveti dan: Blažena smrt sv. Alojzija</i>	677
<i>Blagdan sv. Alojzija: Alojzijeva nebeska slava</i>	678

Drugi dio: Posebne vježbe kršćanske pobožnosti	679
<i>Jutarnje i Večernje molitve</i>	679
<i>Plodonosan način sudjelovanja u svetoj misi</i>	682
<i>Praktične upute za dostojno primanje sakramenta svete ispovijedi</i>	685
<i>Priprava za svetu pričest</i>	688
<i>Što treba činiti prije pričesti</i>	688
<i>Nakon pričesti</i>	689
<i>Posjet Presvetom Oltarskom Sakramentu</i>	690
<i>Kako obavljati posjet Presvetome Oltarskom Sakramentu</i>	690
<i>Krunica Srca Isusova</i>	691
<i>Molitva Prečistomu Srcu Marijinu</i>	692
<i>Krunica Gospe Žalosne</i>	692
<i>Sedam radosti koje Marija uživa u nebu</i>	694
<i>Pobožnost prema svetom anđelu čuvaru</i>	695
Kratka pobožnost križnoga puta	696
<i>Molitva pape Benedikta XIII. za milost očuvanja od iznenadne smrti</i>	703
<i>Molitva svetomu Josipu</i>	704
<i>Molitva za sretnu smrt</i>	704
<i>Molitva za duše u čistilištu</i>	705
O izboru zvanja	706
<i>Mladić vjeran svojemu pozivu</i>	707
<i>Molitva za prepoznavanje svojega poziva</i>	707
II. DUHOVNI SAVJETI DJEČACIMA I MLADIMA U DON BOSCOVIM PISMIMA	709
185. Stefanu Rossettiju	710
186. Severinu Rostagnu	710
187. Giovanniju Garinu	711
188. Emanuelu Fassatiju	711
189. Mladima u oratoriju	712
190. Emanuelu Fassatiju	713
191. Učenicima u Mirabellu	713
192. Don Mihovilu Rui, salezijancima i mladima u Mirabellu	715
193. Učenicima u Mirabellu	716
194. Mladoj Annetti Pelazza	717
195. Don Mihovilu Rui i učenicima u Mirabellu	717
196. Gregoriju Cavalchiniju Garofoliju	719
197. Učenicima u Mirabellu	719
198. Učenicima u Lanzu Torinese	721

199. Giovanniju Turcu	722
200. Luigiju Vaccaneu	723
201. Don Giuseppeu Lazzeru i zajednici obrtnika u Valdoccu	723
202. Salezijancima i učenicima u Lanzu Torinese	724
203. Mladom sjemeništarcu Antoniju Massari	726
204. Don Giovanniju Brandi i obrtnicima u Valdoccu	727
205. Učenicima četvrtog i petog razreda gimnazije u Borgu San Martino	728
III. POBOŽNE DRUŽBICE I DUHOVNA PRIJATELJSTVA	729
206. Družbica sv. Alojzija Gonzage (12. travnja 1847.)	731
207. Družbica Bezgrješnoga začeca	732
208. Družbica Presvetoga Sakramenta (1857.)	735
IV. DUHOVNI ODGOJ MLADIH PROPOVIJEDANJEM, GOVORIMA ZA »LAKU NOĆ« I PRIPOVIJEDANJEM SNOVA	737
209. Pouka o lijepoj krjeposti	739
210. Zmija i Zdravo Marijo	742
211. Oluja u srcu grješnika	745
212. Svi su pozvani na rad u vinograd Gospodnji	746
213. Vjera, umjerenost i besposlica	753
214. Duhovna gorljivost	756
215. Brzo rastite kako biste postali apostoli	757
216. Na početku školske godine	757
217. San iz Lanza ili salezijanski vrt	759
218. Mirna savjest	762
219. Očistiti odjeću nakon putovanja	763
220. »Točnost i čistoća«	764
221. Kako obaviti duhovne vježbe	765
222. Prepoznati vlastiti poziv i odlučiti	767
223. Janjci i oluja	768
Druga glava:	
SMJERNICE ZA DUHOVNI ŽIVOT SALEZIJANACA I KĆERI MARIJE POMOĆNICE	771
<i>Proslov</i>	771

I. DON BOSCOVA »TEOLOGIJA« REDOVNIČKOGA ŽIVOTA	773
224. Članovima Salezijanske družbe	775
<i>Ulazak u redovništvo</i>	775
<i>Važnost prihvaćanja redovničkoga poziva</i>	776
<i>Spremno slijediti poziv</i>	777
<i>Sredstva za očuvanje zvanja</i>	779
<i>Vremenite koristi</i>	781
<i>Duhovne prednosti</i>	781
<i>Zavjeti</i>	783
<i>Poslušnost</i>	784
<i>Siromaštvo</i>	785
<i>Čistoća</i>	787
<i>Bratska ljubav</i>	788
<i>Pobožne vježbe</i>	790
<i>O razgovorima s poglavarom i o njihovoj važnosti</i>	791
<i>Dvojbe o zvanju</i>	794
<i>Pet mana koje treba izbjegavati</i>	795
II. KONSTITUCIJSKI SPISI	797
225. Prvi nacrt pravilâ Salezijanske družbe (1858./1859.)	800
<i>Družba sv. Franje Saleškoga</i>	800
<i>Nastanak Družbe</i>	800
<i>Svrha Družbe</i>	802
<i>Oblik Družbe</i>	802
<i>O zavjetu poslušnosti</i>	803
<i>Zavjet siromaštva</i>	804
<i>O zavjetu čistoće</i>	805
<i>Unutarnja uprava Družbe</i>	805
<i>Ostali poglavari</i>	806
<i>Primanje u Družbu</i>	807
226. Pravila ili Konstitucije Družbe sv. Franje Saleškoga (1874./1875.)	807
I. <i>Svrha Družbe sv. Franje Saleškoga</i>	807
II. <i>Oblik Družbe</i>	808
III. <i>O zavjetu poslušnosti</i>	809
IV. <i>O zavjetu siromaštva</i>	810
V. <i>O zavjetu čistoće</i>	811
VI. <i>Redovnička uprava Družbe</i>	811
VII. <i>Unutarnja uprava Družbe</i>	812
VIII. <i>O izboru vrhovnoga poglavara</i>	813
IX. <i>O drugim poglavarima</i>	815
X. <i>O svakoj kući posebno</i>	817

XI. <i>O primanju</i>	818
XII. <i>O obrazovanju</i>	819
XIII. <i>Pobožnosti</i>	820
XIV. <i>O kandidatima, odnosno novacima</i>	821
XV. <i>O odjeći</i>	823
<i>Obrazac polaganja redovničkih zavjeta za članove Družbe sv. Franje Saleškoga</i>	824
<i>Obrazac zavjetâ</i>	825
<i>Zaključak</i>	826
227. <i>Pravila ili Konstitucije Družbe kćeri Marije Pomoćnice (1885.)</i>	827
I. <i>Svrha Družbe</i>	827
II. <i>Oblik Družbe</i>	827
III. <i>O zavjetu čistoće</i>	828
IV. <i>O zavjetu poslušnosti</i>	829
V. <i>O zavjetu siromaštva</i>	830
VI. <i>Unutarnja uprava Družbe</i>	831
VII. <i>Izbor vrhovne poglavarice, vikarice, sestre zadužene za ekonomiju i dviju asistentica</i>	832
VIII. <i>Izbor ravnateljica pojedinih kuća i pripadajućih vijeća</i>	834
IX. <i>O učiteljici novakinja</i>	835
X. <i>Opći sabor</i>	836
XI. <i>Uvjeti za prijam</i>	836
XII. <i>O odijevanju redovničkog odijela i zavjetovanju</i>	837
XIII. <i>Temeljne vrline koje novakinje i zavjetovnice trebaju steći</i>	838
XIV. <i>Raspodjela vremena</i>	838
XV. <i>O klauzuri</i>	839
XVI. <i>O šutnji</i>	840
XVII. <i>Osobite pobožnosti</i>	841
XVIII. <i>Opća pravila</i>	843
III. OKRUŽNICE SALEZIJANCIMA I KĆERIMA MARIJE POMOĆNICE	847
228. <i>Prva je svrha naše Družbe posvećenje njezinih članova</i>	848
229. <i>Jedinstvo duha i upravljanja dobrima</i>	850
230. <i>Povjerenje među poglavarima i braćom</i>	852
231. <i>Skromnost življenja</i>	854
232. <i>Davati dobar primjer i promicati čudoređe</i>	856
233. <i>Spomen pokojne braće</i>	858
234. <i>Sredstva za njegovanje zvanja i očuvanje duha pobožnosti</i>	860
235. <i>Pobudnica braći i mladima</i>	862

236. Stavili smo ruku na plug: budimo odlučni	863
237. Stajališta i vrline kćeri Marije Pomoćnice	865
IV. OSOBNA PISMA SALEZIJANCIMA I KĆERIMA MARIJE POMOĆNICE	868
238. Bogoslovu Giovanniju Bonettiju	869
239. Bogoslovu Costanzu Rinaudu	869
240. Bogoslovu Giuliju Barberisu	870
242. Don Domenicu Belmonteu	870
243. Bogoslovu Pietru Guidaziju	871
244. Sestri Maddaleni Martini	872
245. Don Domenicu Tomatisu	873
246. Don Giuliju Barberisu	874
247. Don Luigiju Guanelli (svetomu)	875
248. Salezijanskomu bratu pomoćniku Bartolomeju Scaviniju	876
249. Don Luigiju Guanelli (svetomu)	876
250. Don Francescu Bodratu	877
251. Don Taddeu Remottiju	878
252. Don Domenicu Tomatisu	879
253. Salezijancu pomoćniku Carlu Audisiju	879
254. Bogoslovu Luigiju Calcagnu	880
255. Majci Caterini Daghero	880
256. Don Nicoli Fenogliu	880
257. Sestri Eulaliji Bosco	881
V. ODGOJ SALEZIJANACA NAGOVORIMA I PRIPOVIJEDANJEM SNOVA	882
258. Morate se vladati tako da se drugi, ugledajući se u vas, mogu izgrađivati	883
259. Nakon prvoga polaganja zavjetâ salezijanaca	884
260. Uvijek imajte pred sobom svrhu Družbe	886
261. Zavjetima smo se svi posve posvetili Bogu	887
262. Strpljivost, nada, poslušnost	889
1. <i>Strpljivost</i>	889
2. <i>Nada</i>	892
3. <i>Poslušnost</i>	893

263. Poniznost, rad i umjerenost	895
<i>Prvi dio</i>	895
<i>Drugi dio</i>	898
<i>Treći dio</i>	899
264. O budućnosti zvanjâ	902
265. Deset dijamanata	905
<i>Tumačenje</i>	906
<i>Napomena</i>	911

Treća glava:

SMJERNICE ZA DOSLJEDAN KRŠĆANSKI ŽIVOT	913
---	-----

<i>Proslov</i>	913
----------------------	-----

I. KRŠĆANINOVİ DUHOVNI IZVORI	915
--	-----

266. Vjera, nada i ljubav	915
267. Isus Krist, uzor svakomu kršćaninu	917
268. Molitva	918
269. Sveti sakramenti	921
270. Ispovijed	923
271. Sveta pričest	925

II. SURADNICI SALEZIJANSKOG POSLANJA	928
---	-----

272. Ljubav prema malima i siromašnima	929
273. »Želite li učiniti nešto božansko? Odgajajte mladež!«	931

III. DUHOVNI SAVJETI PRIJATELJIMA, SURADNICIMA I DOBROČINTELJIMA	937
---	-----

274. Jednom laiku željnu savršenstva	937
275. Jednoj redovnici	938
276. Markizu Ignaziju Pallaviciniju	939
277. Cesareu Calloriju	940
278. Jednoj majci obitelji	940
279. Jednoj tužnoj udovici	941
280. Jednomu revnom katoliku	942
281. Jednomu prijatelju svećeniku	943
282. Jednomu svećeniku u poteškoćama	943

283. Msgr. Edoardu Rosazu, biskupu Suse (blaženi)	944
284. Jednoj skrupuloznoj gospođi	945
285. Jednomu obeshrabrenom župniku	945

Četvrta glava:

MARIJANSKA DIMENZIJA SALEZIJANSKE DUHOVNOSTI

<i>Proslav</i>	947
286. Razlozi pobožnosti prema Mariji	949
287. Marija, naša zaštitnica u sadašnjemu životu	952
288. Način da sebi osiguramo Marijinu zaštitu	954
289. Marija nam na svadbi u Kani otkriva svoju revnost i svoju snagu u Sinu Isusu	956
290. Umirući je Isus na gori Kalvariji izabrao Mariju za pomoćnicu kršćana	958
291. Naziv »Pomoćnice«	960
292. Molitve u skladu s duhom Udruženja štovatelja Marije Pomoćnice	962
<i>Čin povezivanja kojim Djevicu Mariju uzimamo za majku</i>	962
<i>Molitva njegove svetosti Pija IX.</i>	963
293. Marija Pomoćnica u životnim potrebama	963
294. Djelotvornost utjecanja Mariji Pomoćnici	966

Peta glava:

REVNOST ZA SPAS DUŠA, DON BOSCOVI UZORI

<i>Proslav</i>	969
295. Sprovodni govor o svećeniku Josipu Cafassu	971
I. <i>Početak govora</i>	971
II. <i>Mladenaštvo svećenika Cafassa</i>	972
III. <i>Don Cafassov klerički život</i>	973
IV. <i>Don Cafassov javni svećenički život</i>	974
V. <i>Don Cafassov osobni svećenički život</i>	977
VI. <i>Don Cafassov pokornički život</i>	979
VII. <i>Njegova sveta smrt</i>	981
296. Pohvalni govor u čast svetom Filipu Neriju	986
I. <i>Uvodna riječ</i>	986
II. <i>Filip u Rimu</i>	987
III. <i>Filip, apostol mladeži</i>	990
IV. <i>Završna riječ: moramo spašavati duše</i>	992

Šesta glava: DUHOVNA OPORUKA	995
<i>Proslov</i>	995
297. Odluke koje je mladi don Bosco donio prilikom duhovnih vježba	996
<i>Odluke</i>	996
1842. – <i>Časoslov i ispovijed</i>	997
298. Zbogom, dragi i ljubljani moji sinci u Isusu Kristu	997
299. Posebne preporuke svima	998
300. Aspiranti za salezijanski poziv	999
301. Ravnatelj kuće i njegova braća	999
302. Temeljna preporuka svim salezijancima i salezijankama	1001
303. Budućnost	1001
304. Posljednji pozdrav dobročiniteljima i suradnicima	1002

Četvrti dio

SPISI BIOGRAFSKE I AUTOBIOGRAFSKE NARAVI

(priredio Aldo Giraudo)

<i>Uvod</i>	1007
Prva glava: ŽIVOTOPISI UZORNIH MLADIĆA	1009
Uvodno izlaganje	1009
305. Životopis Alojzija Comolla	1013
I. poglavlje: <i>Djetinjstvo Alojzija Comolla</i>	1014
II. poglavlje: <i>Odlazi na školovanje u Chieri</i>	1017
III. poglavlje: <i>Oblači kleričko ruho i odlazi u sjemenište u Chieriju</i>	1023
IV. poglavlje: <i>Okolnosti koje prethode njegovoj bolesti</i>	1030
V. poglavlje: <i>Obolijeva i umire</i>	1033
VI. poglavlje: <i>Njegov pogreb</i>	1042
VII. poglavlje: <i>Učinci njegove smrti</i>	1044
306. Život mladića Dominika Savija, učenika Oratorija sv. Franje Saleškoga	1049

I.	poglavlje: <i>Zavičaj – Mladićeva narav – Njegova prva krjeposna djela</i>	1050
II.	poglavlje: <i>Čudoredno vladanje u Morialdu – Dobre krjeposne osobine – Školovanje u tom mjestu</i>	1053
III.	poglavlje: <i>Odobrena mu je prva sveta pričest – Priprava – Sabranost i odluke zapisane toga dana kao podsjetnik</i>	1054
IV.	poglavlje: <i>Škola u Castelnuovu d'Asti – Nadahnjujuća zgoda – Mudar odgovor na loš savjet</i>	1056
V.	poglavlje: <i>Njegovo vladanje u školi u Castelnuovu d'Asti – Riječi njegova učitelja</i>	1058
VI.	poglavlje: <i>Škola u Mondoniju – Žrtva teške klevete</i>	1059
VII.	poglavlje: <i>Prvo upoznavanje s njim – Zanimljivosti u tome susretu</i>	1061
VIII.	poglavlje: <i>Dolazi u Oratorij sv. Franje Saleškoga – Njegovo ponašanje</i>	1063
IX.	poglavlje: <i>Učenje latinskoga – Zanimljive nezgode – Vladanje u školi – Sprječava tučnjavu – Izbjegava opasnost</i>	1064
X.	poglavlje: <i>Njegova odluka da postane svet</i>	1068
XI.	poglavlje: <i>Njegova revnost za spasenjem duša</i>	1069
XII.	poglavlje: <i>Zgode i njegov lijep način ophođenja s drugovima</i>	1072
XIII.	poglavlje: <i>Njegov molitveni duh – Pobožnost Majci Božjoj – Marijin mjesec</i>	1075
XIV.	poglavlje: <i>Njegovo pristupanje svetim sakramentima pomirenja i pričesti</i>	1077
XV.	poglavlje: <i>Njegova pokora</i>	1080
XVI.	poglavlje: <i>Mrtuljenje svih vanjskih osjetila</i>	1081
XVII.	poglavlje: <i>Družbica Bezgrješnoga začeća Blažene Djevice Marije</i>	1083
XVIII.	poglavlje: <i>Njegova osobita prijateljstva – Odnos s mladim Kamilom Gavijem</i>	1084
XIX.	poglavlje: <i>Odnos s mladim Ivanom Massagliom</i>	1087
XX.	poglavlje: <i>Osobite milosti i zanimljive činjenice</i>	1091
XXI.	poglavlje: <i>Njegove misli o smrti i priprava za svetu smrt</i>	1093
XXII.	poglavlje: <i>Skrb za bolesnike – Napušta oratorij – Njegove riječi tom prigodom</i>	1095
XXIII.	poglavlje: <i>Zbogom drugovima</i>	1097
XXIV.	poglavlje: <i>Tijek njegove bolesti – Posljednja ispovijed i pričest – Događaji koji nadahnjuju</i>	1098
XXV.	poglavlje: <i>Njegovi posljednji trenutki i zaslužna smrt</i>	1100
XXVI.	poglavlje: <i>Obavijest o njegovoj smrti – Riječi profesora don Picca svojim učenicima</i>	1102
XXVII.	poglavlje: <i>Nasljedovanje Savijevih krjeposti – Mnogi mu se preporučuju da izmole nebeske milosti i bivaju uslišani – Uspomena za sve</i>	1106
307.	<i>Životopis dječaka Mihovila Magonea, učenika Oratorija sv. Franje Saleškoga</i>	1109
	<i>Predragi mladi</i>	1109
I.	poglavlje: <i>Zanimljivi susret</i>	1110

II.	poglavlje: <i>Njegov prijašnji život i dolazak u Oratorij sv. Franje Saleškoga</i>	1112
III.	poglavlje: <i>Poteškoće i moralna preobrazba</i>	1114
IV.	poglavlje: <i>Ispovjedio se i počeo pristupati svetim sakramentima</i>	1116
V.	poglavlje: <i>Riječ mladima</i>	1118
VI.	poglavlje: <i>Njegova uzorna revnost u pobožnosti</i>	1120
VII.	poglavlje: <i>Točnost u obavljanju svojih dužnosti</i>	1121
VIII.	poglavlje: <i>Njegova pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji</i>	1124
IX.	poglavlje: <i>Njegov trud i sva nastojanja koja je činio da sačuva krjepost čistoće</i>	1126
X.	poglavlje: <i>Lijepi primjeri ljubavi prema bližnjemu</i>	1127
XI.	poglavlje: <i>Magoneove pronicljive riječi i postupci</i>	1130
XII.	poglavlje: <i>Praznici u Castelnuovu d'Asti – Krjeposti koje je tom prigodom provodio u djelo</i>	1133
XIII.	poglavlje: <i>Njegova priprava za smrt</i>	1135
XIV.	poglavlje: <i>Njegova bolest i okolnosti koje su je pratile</i>	1138
XV.	poglavlje: <i>Njegovi posljednji trenuci i dragocjena smrt</i>	1140
XVI.	poglavlje: <i>Pogreb – Posljednje uspomene – Zaključak</i>	1143
308.	Maleni pastir s Alpa ili životopis mladića Franje Besucca iz Argentere	1147
	<i>Predragi mladi</i>	1147
XV.	poglavlje: <i>Zgode i putovanje u Torino</i>	1148
XVI.	poglavlje: <i>Način življenja u oratoriju – Doček</i>	1150
XVII.	poglavlje: <i>Radost</i>	1151
XVIII.	poglavlje: <i>Učenje i marljivost</i>	1153
XIX.	poglavlje: <i>Ispovijed</i>	1155
XX.	poglavlje: <i>Sveta pričešt</i>	1157
XXI.	poglavlje: <i>Štovanje Presvetog Sakramenta</i>	1158
XXII.	poglavlje: <i>Molitveni duh</i>	1160
XXIII.	poglavlje: <i>Njegova pokora</i>	1162
XXIV.	poglavlje: <i>Osobite riječi i djela</i>	1163
XXV.	poglavlje: <i>Njegova pisma</i>	1165
XXVI.	poglavlje: <i>Posljednje pismo – Misao na majku</i>	1170
XXVII.	poglavlje: <i>Neprijmjerena pokora i početak njegove bolesti</i>	1172
XXVIII.	poglavlje: <i>Predanje u bolesti – Poučne riječi</i>	1173
XXIX.	poglavlje: <i>Prima popudbinu – Ostale poučne riječi – Jedan razlog za žaljenje</i>	1175
XXX.	poglavlje: <i>Prima svetu pomast – Njegove molitve u toj prigodi</i>	1178
XXXI.	poglavlje: <i>Čudesna zgoda – Dva posjeta – Njegova blažena smrt</i>	1179
XXXII.	poglavlje: <i>Molitva za pokoj duše i pogreb</i>	1181
XXXIII.	poglavlje: <i>Žalovanje u Argenteru i štovanje mladoga Besucca</i>	1182
XXXIV.	poglavlje: <i>Zaključak</i>	1183

Druga glava: »USPOMENE IZ ORATORIJA«	1185
<i>Proslov</i>	1185
309. Uspomene iz Oratorija svetoga Franje Saleškoga od 1815. do 1855.	1187
<i>Uspomene iz Oratorija od 1815. do 1855.</i> <i>isključivo za članove Salezijanske družbe</i>	1187
<i>Deset godina djetinjstva – Očeva smrt – Obiteljska neimaština – Majka udovica</i> ..	1188
<i>San</i>	1190
PRVO DESETLJEĆE 1825. – 1835.	1193
1. <i>Prve zabave s djecom – Propovijedi – Akrobat – Ptičja gnijezda</i>	1193
2. <i>Prva pričest – Misijska propovijed – Don Calosso – Škola u Morialdu</i>	1195
3. <i>Učenje i motika – Loša i dobra vijest – Don Calossova smrt</i>	1199
4. <i>Don Cafasso – Nedoumice – Bratska podjela – Škola</i> <i>u Castelnuovu d’Asti – Glazba – Krojač</i>	1201
5. <i>Škole u Chieriju – Dobrota profesora – Prva četiri razreda gramatike</i>	1204
6. <i>Drugovi – Društvo veselja – Kršćanske dužnosti</i>	1207
7. <i>Dobri drugovi i pobožnosti</i>	1208
8. <i>Humanistika i retorika – Alojzije Comollo</i>	1210
9. <i>Konobar i pipničar – Imendan – Nesreća</i>	1213
10. <i>Židov Jona</i>	1215
11. <i>Igre – Mađioničarski trikovi – Samoobrana</i>	1218
12. <i>Utrka – Skok – Čarobni štapić – Vrh stabla</i>	1220
13. <i>Proučavanje klasika</i>	1222
14. <i>Priprava – Izbor zvanja</i>	1223
DRUGO DESETLJEĆE 1835. – 1845.	1225
1. <i>Kleričko oblačenje – Pravilo života</i>	1225
2. <i>Odlazak u sjemenište</i>	1227
3. <i>Život u sjemeništu</i>	1229
[3a]. <i>Zabava i rekreacija</i>	1230
4. <i>Praznici</i>	1232
5. <i>Seoska zabava – Sviranje violine – Lov</i>	1233
[5a]. <i>Prijateljstvo s Alojzijem Comollom</i>	1235
6. <i>Comollovo ukazanje</i>	1237
7. <i>Nagrada – Sakristija – Teolog Ivan Borel</i>	1238
8. <i>Učenje</i>	1239
9. <i>Sveti redovi – svećeništvo</i>	1241
10. <i>Počeci svećeničke službe – Propovijedi u Lavrianu i Ivan Brina</i>	1243
11. <i>Crkveni konvikt sv. Franje Asiškoga</i>	1246
12. <i>Blagdan Bezgrješnoga začeca i početak blagdanskoga oratorija</i>	1248
13. <i>Oratorij 1842. godine</i>	1251

14.	<i>Sveta služba – Izbor zaposlenja u Utočištu (rujan 1844.)</i>	1252
15.	<i>Novi san</i>	1255
16.	<i>Preseljenje oratorija u Utočište</i>	1256
17.	<i>Oratorij kod Sv. Martina od Molazza – Poteškoće – Ruka Gospodnja</i>	1258
18.	<i>Oratorij u Sv. Petru u Okovima – Kapelanova domaćica – Pismo – Žalosni događaj</i>	1261
19.	<i>Oratorij u Morettinoj kući</i>	1262
20.	<i>Oratorij na livadi – Izlet do Superge</i>	1264
21.	<i>Markiz Cavour i njegove prijetnje – oratorij opet u nevolji</i>	1266
22.	<i>Zbogom Utočištu – Nove priče o ludilu</i>	1269
23.	<i>Preseljenje u sadašnji Oratorij sv. Franje Saleškoga u Valdoccu</i>	1271
TREĆE DESETLJEĆE 1846. – 1855.		1273
1.	<i>Nova crkva</i>	1273
2.	<i>Ponovno Cavour – Gradsko vijeće – Policija</i>	1277
3.	<i>Nedjeljna škola – Večernja škola</i>	1279
4.	<i>Bolest – Ozdravljenje – Naum o nastanjivanju u Valdoccu</i>	1282
5.	<i>Stalno boravište u Oratoriju u Valdoccu</i>	1285
6.	<i>Pravilnik za oratorije – Družbica i blagdan sv. Alojzija – Posjet nadbiskupa Fransonija</i>	1286
7.	<i>Počeci đačkoga doma – Dolazak prvih pitomaca</i>	1288
8.	<i>Oratorij sv. Alojzija – Morettina kuća – Sjemenišno zemljište</i>	1290
9.	<i>Godina 1848. – Povećava se broj obrtnika – Njihov način života – Večernji govor – Nadbiskup odobrava posebne povlastice – Duhovne vježbe</i>	1291
10.	<i>Napredak glazbe – Procesija Gospi od Utjehe – Nagrada gradske uprave i djela Poučenih siromaha – Veliki četvrtak – Pranje nogu</i>	1294
11.	<i>Godina 1849. – Zatvaranje sjemeništa – Pinardijeva kuća – Petrov novčić i krunice Pija IX. – Oratorij anđela čuvara – Posjet zastupnika</i>	1296
12.	<i>Nacionalne svečanosti</i>	1298
13.	<i>Neobičan događaj</i>	1299
14.	<i>Nove poteškoće – Utjeha – Opat Rosmini i dekan Petar de Gaudenzi</i>	1300
15.	<i>Kupnja Pinardijeve i Bellezzine kuće – Godina 1850.</i>	1301
16.	<i>Crkva Sv. Franje Saleškoga</i>	1304
17.	<i>Eksplוזija barutane – Gabrijel Fassio – Blagoslov nove crkve</i>	1305
18.	<i>Godina 1852.</i>	1308
[19.]	<i>1853.</i>	1309
[20.]	<i>Katoličko štivo</i>	1310
[21.]	<i>1854.</i>	1312
[22.]	<i>Pokušaj ubojstva</i>	1314
[23.]	<i>Napadi – Kiša batina</i>	1315
[24.]	<i>Pas Sivac</i>	1317

Izvori i bibliografija	1321
1. Bibliografije	1321
2. Životopisi	1321
<i>Popularni</i>	1321
<i>Znanstveni s opširnom bibliografijom</i>	1322
3. Rasprave i studije: povijesni kontekst	1321
4. Rasprave i studije: don Bosco i njegovo djelo	1323
5. Izvori objavljeni u nizu Salezijanskog povijesnog instituta (ISS)	1332
5.1. <i>Prvi niz: Ivan Bosco. Objavljeni i neobjavljeni spisi</i>	1332
5.2. <i>Drugi niz: objavljeni i neobjavljeni spisi salezijanaca</i>	1332
5.3. <i>Mala biblioteka Salezijanskog povijesnog instituta (ISS)</i>	1333
6. Druge antologije don Boscovih spisa	1334
 Pojmovno kazalo	 1335
 Opće kazalo	 1351